

Toteutussuunnitelma
Yhteiset tutkinnon osat
Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen

sedu

SISÄLTÖ

Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen	2
Työelämässä toimiminen	7
Opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet.....	11
Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta.....	16
Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen	20
Kestävän kehityksen edistäminen	26

Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Koodi: 400014

Osaamistavoitteet

Opiskelija osaa

- toimia osana suomalaista yhteiskuntaa
- toimia yhteiskunnan palveluiden käyttäjänä ja kuluttajana
- suunnitella omaa talouttaan ja arvioida siihen liittyviä riskejä.

Sisältö

Tutkinnon osan osa-alueen suoritettuaan opiskelija tuntee tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteet, tietää yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tapoja ja osaa käyttää yhteiskunnan palveluita sekä osaa suunnitella omaa talouttaan.

Tutkinnon osan osa-alueen osaamistavoitteet saavutetaan mm. seuraavien sisältöjen avulla:

- yhteiskunnalliset määritteet ja termit
- kansalaisten perusoikeudet ja -velvollisuudet (mm. tasa-arvo, yhdenvertaisuus)
- aktiivinen kansalaisuus
- kunnan ja valtion tarjoamat palvelut
- kuluttajana toimiminen (mm. vastuullinen kuluttaminen, kuluttajansuoja)
- oman talouden suunnittelu, eri rahoitusvaihtoehdot

Toteutus

Koulutuksen toteuttamistavat ja oppimisympäristöt

Tämä on pakollinen tutkinnon osan osa-alue kaikille perustutkinto-opiskelijoille. Tutkinnon osan osa-alue ei vaadi edeltävää osaamista.

- kaikille perustutkinto-opiskelijoille pakollinen tutkinnon osan osa-alue, joka suoritetaan opiskelijan opinto-ohjelman mukaisessa aikataulussa.
- ei vaadi edeltävää osaamista
- tarjolla kaikissa Sedun opetuspisteissä

Oppimisympäristöt

- oppilaitoksen oppimisympäristöt (luokkahuoneet, vierailut työpaikolla ja julkisissa virastoissa, julkisten organisaatioiden edustajien vierailut oppilaitoksessa)
- työpaikat ja työpajat soveltuvin osin
- sähköiset oppimisympäristöt (Moodle, Office 365 jne)
- projektit

Oppimateriaalit

- opettajan käyttämä materiaali
- sähköiset materiaalit
- alalle soveltuvat oppikirjat opettajan valinnan mukaan

Opiskelijan osaamisen arvioinnista

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on kuvattu Suunnitelma osaamisen arvioinnin toteuttamisesta -asiakirjan yhteisen osan kohdassa 3.

Yhteisten tutkinnon osien osa-alueet tunnustetaan OPH:n määräyksen (OPH-501-2018) mukaan.

Osaamisen tunnustaminen voimassa olevien perusteiden mukaan ilman osaamisen arviointia (suorasiirto)

Lukion tuntijako (VnA 942/2014) ja lukion opetussuunnitelman perusteet 2015 sekä Lukion tuntijako (VnA 955/2002) ja lukion opetussuunnitelman perusteet 2003: kurssit YH1 ja YH2 tunnustetaan kahdeksi osaamispisteeksi (2osp) pakolliseen Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen -opintoihin.

Korkeakouluopintojen osalta tavoitteita ja sisältöjä verrataan Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen -osa-alueen osaamistavoitteisiin ja osaaminen tunnustetaan soveltuvin osin.

Osaamisen tunnustaminen dokumenttien perusteella ilman näyttöön osallistumista

(Osaamisen tunnustaminen ei-voimassa olevien perusteiden mukaan):

Ammatillisen perustutkinnon perusteet (voimassa 1.8.2015-31.7.2018): Yhteiskuntataidot (1 osp) tunnustetaan kahdeksi osaamispisteeksi (2sop) opintoihin.

Ammatillisen perustutkinnon (voimassa 1.8.2015 – 31.7.2018) arvosanat (1-3) muunnetaan ammatillisen koulutuksen asteikon 1-5 arvosanoiksi seuraavasti:

Suoritus 1.8.2015-31.12.2017:

- K3 vastaa arvosanaa K5
- H2 vastaa arvosanaa H3
- T1 vastaa arvosanaa T1

Suoritus 1.1.-31.7.2018:

- K3 vastaa arvosanaa K5
- H2 vastaa arvosanoja H4 ja H3
- T1 vastaa arvosanoja T2 ja T1

Lukion arvosanat (5-10) muunnetaan ammatillisen koulutuksen asteikon 1-5 arvosanoiksi seuraavasti:

- lukion arvosanat 10 ja 9 vastaavat arvosanaa K5
- lukion arvosana 8 vastaa arvosanaa H4
- lukion arvosana 7 vastaa arvosanaa H3
- lukion arvosana 6 vastaa arvosanaa T2
- lukion arvosana 5 vastaa arvosanaa T1

Muiden ei-voimassa olevien lukion opetussuunnitelmien tai ammatillisten tutkintojen perusteiden mukaan suoritettujen opintojen sisältö ja ajantasaisuus arvioidaan ja osaaminen tunnustetaan soveltuvin osin.

Korkeakouluopintojen osalta tavoitteita ja sisältöjä verrataan Yhteiskunnassa ja kansalaisesean toimiminen -osa-alueen osaamistavoitteisiin ja osaaminen tunnustetaan soveltuvin osin opintojen ajantasaisuus huomioiden.

Osaamisen osoittamisen suunnittelu

Suunnitelma osaamisen arvioinnin toteuttamisesta -asiakirjan yhteisessä osassa on kuvattu

- Osaamisen osoittamisen suunnittelu
- Osaamisen osoittamisen henkilökohtaistaminen (ohjaus, tuki, erityinen tuki)
- Osaamisen arvioinnin mukauttaminen

Opettaja sopii osaamisen osoittamisen tavoista, aikataulusta ja arvioinnista opiskelijan kanssa. Mikäli osaaminen osoitetaan työpaikalla tapahtuvan oppimisen yhteydessä, asiasta sovitaan myös työpaikkaohjaajan ja ohjaavan opettajan kanssa.

Opiskelija saa opettajalta säännöllisesti suullista ja/tai kirjallista palautetta osaamisen kehittymisestä. Opiskelija arvioi itse osaamistaan verraten sitä osaamistavoitteisiin.

Osaamisen arvioinnin toteutus ja arvioinnista päättäminen

Osaaminen osoitetaan pääosin kirjallisesti oppilaitoksen oppimisympäristöissä esim. ryhmätöillä, projektituotoksilla. Osaaminen voidaan osoittaa myös työpaikalla tapahtuvan oppimisen ympäristöissä alalle soveltuvin osin. Osaamisen arvioi Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen -osa-alueen opettaja. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisensa työpaikalla ammatillisen tutkinnon osan näytön yhteydessä, voidaan arvioinnissa kuulla työpaikan edustajaa. Opiskelija saa opettajalta suullista tai kirjallista palautetta osaamisestaan osaamisen osoittamisen jälkeen.

Suunnitelma osaamisen arvioinnin toteuttamisesta -asiakirjan yhteisessä osassa on kuvattu

- Osaamisen arviointi näytössä
- Opiskelijan itsearviointi
- Arvioinnista päättäminen
- Osaamisen arvioinnin ja arviointipäätöksen dokumentointi
- Tietojen siirto kansalliseen opintosuoritus- ja tutkintotietorekisteriin (Koski)
- Arvioinnin uusiminen
- Arvosanan korottaminen
- Arvioinnin tarkistaminen
- Arvioinnin oikaisu
- Todistus tutkinnon suorittamisesta, tutkinnon osan suorittamisesta tai todistus opiskelijan osaamisesta
- Salassapito ja tietosuoja
- Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelman seuranta, arviointi ja parantaminen
- Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelman seuranta, arviointi ja parantaminen: luku 13

Arviointikriteerit

Opiskelija toimii osana suomalaista yhteiskuntaa.

Opiskelija

Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none">• noudattaa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita• tuntee kansalaisen perusoikeuksia ja velvollisuuksia
---------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää joitain yhteiskunnallisen vaikuttamisen tapoja ja toimii aktiivisena kansalaisena
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita • tuntee kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet • tuntee erilaisia yhteiskunnallisen vaikuttamisen tapoja ja toimii aktiivisena kansalaisena
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita noudattaen ja edistäen • tuntee hyvin kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet • tuntee monipuolisesti erilaisia yhteiskunnallisen vaikuttamisen tapoja ja toimii aktiivisena kansalaisena.

Opiskelija toimii yhteiskunnan palveluiden käyttäjänä ja kuluttajana.

Opiskelija

Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää tarvitsemiaan yhteiskunnallisia palveluja • toimii vastuullisesti tiedostaen oikeutensa ja velvollisuutena kuluttajana • hankkii tarvitsemaansa tietoa kuluttaja-asioissa osittain ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää tarvitsemiaan yhteiskunnallisia palveluja tarkoituksenmukaisesti • toimii vastuullisesti tiedostaen oikeutensa ja velvollisuutensa kuluttajana • hankkii tarvitsemaansa tietoa kuluttaja-asioissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii tiedostavana yhteiskunnallisten palveluiden käyttäjänä • toimii vastuullisesti tiedostaen hyvin oikeutensa ja velvollisuutensa kuluttajana • hankkii aktiivisesti tarvitsemaansa tietoa kuluttaja-asioissa.

Opiskelija suunnittelee omaa talouttaan ja arvioi siihen liittyviä riskejä.

Opiskelija

Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa yhteiskuntaan ja omaan taloudelliseen tilanteeseensa keskeisesti vaikuttavia tekijöitä • seuraa tulojaan ja menojaan • suunnittelee hankintoja ja vertailee erilaisia rahoitusvaihtoehtoja • asettaa henkilökohtaisia taloudellisia tavoitteita • ennakoi talouttaan erilaisissa elämäntilanteissa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi omaan taloudelliseen tilanteeseensa keskeisesti vaikuttavia tekijöitä • seuraa tulojaan ja menojaan suunnitelmallisesti • suunnittelee hankintoja ja vertailee erilaisia rahoitusvaihtoehtoja

	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa henkilökohtaisia taloudellisia tavoitteita sekä seuraa niiden toteutumista • ennakoi talouttaan erilaisissa elämäntilanteissa tunnistuen eri tilanteiden riskitekijöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi ja ennakoi omaan taloudelliseen tilanteeseensa vaikuttavia tekijöitä • seuraa tulojaan ja menojaan suunnitelmallisesti ja järjestelmällisesti • suunnittelee hankintoja ja vertailee erilaisia rahoitusvaihtoehtoja järjestelmällisesti ja monipuolisesti • asettaa henkilökohtaisia taloudellisia tavoitteita, seuraa niiden toteutumista ja tarvittaessa tarkentaa tavoitteitaan • ennakoi talouttaan erilaisissa elämäntilanteissa, toimii suunnitelmallisesti tavoitteiden saavuttamiseksi ja ottaa huomioon eri tilanteiden riskitekijöitä.

Työelämässä toimiminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Koodi: 400014

Osaamistavoitteet

Opiskelija osaa

- selvittää alan työmarkkinoiden tilannetta
- solmia työsopimuksen työnantajan kanssa
- toimia osana työyhteisöä

Sisältö

Tutkinnon osan osa-alueen suoritettuaan opiskelija osaa selvittää alan työmarkkinoiden tilannetta ja alan osaamistarpeita. Tuntee työmarkkinajärjestelmän keskeisiä periaatteita ja osaa solmia työsopimuksen. Opiskelija osaa toimia osana työyhteisöä.

Tutkinnon osan osa-alueessa opiskelija mm.:

- tunnistaa alansa eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista
- perehtyy työmarkkinajärjestelmään, oman alansa työehtoihin ja keskeiseen työlainsäädäntöön.
- noudattaa työssään annettuja työaikoja ja sovittuja toimintatapoja
- toimii työssään joustavasti
- käyttää tarkoituksenmukaisia suojavaatteita ja noudattaa työturvallisuutta

Toteutukset

Koulutuksen toteuttamistavat ja oppimisympäristöt

Tämä kaikille perustutkinto-opiskelijoille pakollinen tutkinnon osan osa-alue, joka aloitetaan opintojen alussa jatkuen läpi opiskeluajan. Tutkinnon osan osa-alue ei vaadi edeltävää osaamista. Tämä tutkinnon osan osa-alue on tarjolla kaikissa Sedun opetuspisteissä.

Oppimisympäristöt

- työelämä
- sähköiset oppimisympäristöt
- lähiohjaus joko oppilaitoksen tiloissa tai työpaikalla

Oppimateriaalit

- sähköiset tietolähteet
- opettajan ja vastuuhjaajan materiaalit

Opiskelijan osaamisen arvioinnista

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on kuvattu Suunnitelma osaamisen arvioinnin toteuttamisesta -asiakirjan yhteisen osan kohdassa 3.

Yhteisten tutkinnon osien osa-alueet tunnustetaan OPH:n määräyksen (OPH-501-2018) mukaan.

Osaamisen tunnustaminen voimassa olevien perusteiden mukaan ilman osaamisen arviointia (suorasiirto):

Lukion tuntijako (VnA 942/2014) ja lukion opetussuunnitelman perusteet 2015 sekä Lukion tuntijako (VnA 955/2002) ja lukion opetussuunnitelman perusteet 2003: Lukion pakollisissa kursseissa ei ole vastaavaa kurssia.

Korkeakouluopintojen osalta tavoitteita ja sisältöjä verrataan Työelämässä toimiminen osa-alueen osaamistavoitteisiin ja osaaminen tunnustetaan soveltuvin osin.

Osaamisen tunnustaminen dokumenttien perusteella ilman näyttöön osallistumista (Osaamisen tunnustaminen ei-voimassa olevien perusteiden mukaan):

Ammatillisen perustutkinnon perusteet (voimassa 1.8.2015-31.7.2018): Työelämätaidot (1 osp) tunnustetaan pakollisiin Työelämässä toimiminen (2 osp) opintoihin, kattaa koko osa-alueen osan osaamistavoitteet.

Korkeakouluopintojen osalta tavoitteita ja sisältöjä verrataan Työelämässä toimiminen -osa-alueen osaamistavoitteisiin ja osaaminen tunnustetaan soveltuvin osin opintojen ajantasaisuus huomioiden.

Mikäli opiskelijalla on työkokemusta/työkokeilua vähintään puoli vuotta (150 h osa-aikatyötä vastaa 1kk työpanosta, opiskelija osoittaa osaamisessa näytössä työpaikalla tapahtuvan oppimisen yhteydessä ja täydentää sitä tarvittaessa muulla tavoin.

Arvosanat muunnetaan seuraavasti: Opiskelijan ammatillisen perustutkintokoulutuksen todistuksessa on käytetty arvosana-asteikkoa 1-3, se muunnetaan vastaamaan arvosana-asteikkoa 1-5. Arvosanaa muunnettaessa käytetään seuraavaa muuntotaulukkoa:

Suoritukset 1.8.2015-31.12.2017

- K3 vastaa arvosanaa K5,
- H2 vastaa arvosanaa H3,
- T1 vastaa arvosanaa T1.

Suoritukset 1.8.-31.7.2018

- K3 vastaa arvosanaa K5,
- H2 vastaa arvosanoja H4 ja H3,
- T1 vastaa arvosanoja T2 ja T1.

Osaamisen osoittamisen suunnittelu

Suunnitelma osaamisen arvioinnin toteuttamisesta -asiakirjan yhteisessä osassa on kuvattu

- Osaamisen osoittamisen suunnittelu
- Osaamisen osoittamisen henkilökohtaistaminen (ohjaus, tuki, erityinen tuki)
- Osaamisen arvioinnin mukauttaminen

Opettaja sopii osaamisen osoittamisen tavoista, aikataulusta ja arvioinnista opiskelijan kanssa. Mikäli osaaminen osoitetaan työpaikalla tapahtuvan oppimisen yhteydessä, asiasta sovitaan myös työpaikkaohjaajan ja ohjaavan opettajan kanssa.

Opiskelija saa opettajalta säännöllisesti suullista ja/tai kirjallista palautetta osaamisen kehittymisestä. Opiskelija arvioi itse osaamistaan verraten sitä osaamistavoitteisiin.

Osaamisen arvioinnin toteutus ja arvioinnista päättäminen

Osaaminen osoitetaan oppilaitoksen oppimisympäristöissä tai työelämässä. Osaamisen arvioi opettaja. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisensa työpaikalla ammatillisen tutkinnon osan näytön yhteydessä, voidaan arvioinnissa kuulla työpaikan edustajaa. Opiskelija saa opettajalta suullista tai kirjallista palautetta osaamisestaan osaamisen osoittamisen jälkeen.

Suunnitelma osaamisen arvioinnin toteuttamisesta -asiakirjan yhteisessä osassa on kuvattu

- Osaamisen arviointi näytössä
- Opiskelijan itsearviointi
- Arvioinnista päättäminen
- Osaamisen arvioinnin ja arviointipäätöksen dokumentointi
- Tietojen siirto kansalliseen opintosuoritus- ja tutkintotietorekisteriin (Koski)
- Arvioinnin uusiminen
- Arvosanan korottaminen
- Arvioinnin tarkistaminen
- Arvioinnin oikaisu
- Todistus tutkinnon suorittamisesta, tutkinnon osan suorittamisesta tai todistus opiskelijan osaamisesta
- Salassapito ja tietosuoja
- Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelman seuranta, arviointi ja parantaminen

Arviointikriteerit

Opiskelija selvittää alan työmarkkinoiden tilannetta ja alan osaamistarpeita.

Opiskelija

Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää alan työmarkkinoiden tilannetta osittain ohjatusti • tuntee työmarkkinajärjestelmän keskeisiä periaatteita • tietää esimerkkejä alansa ammatillisista verkostoista • tunnistaa alansa työtehtävissä tarvittavaa osaamista osittain ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää alan työmarkkinoiden tilannetta • tuntee työmarkkinajärjestelmän keskeiset periaatteet • tietää alansa keskeiset ammatilliset verkostot • tunnistaa alansa eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää monipuolisesti alan työmarkkinoiden tilannetta • tuntee ja ymmärtää työmarkkinajärjestelmän keskeiset periaatteet • tietää alansa ammatilliset verkostot ja osallistuu niiden toimintaan • tunnistaa monipuolisesti eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista.

Opiskelija osaa solmia työsopimuksen työnantajan kanssa.

Opiskelija

Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy oman alan työehtoihin ja keskeiseen työlänsäädäntöön osittain ohjattuna • tarkistaa työsopimuksen sisällön yhteistyössä asiantuntijan kanssa
---------------	--

Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy oman alan työehtoihin ja keskeiseen työlainsäädäntöön • tarkistaa työsopimuksen sisällön käyttäen tarvittaessa asiantuntija-apua
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy kattavasti oman alan työehtoihin ja keskeiseen työlainsäädäntöön • tarkistaa työsopimuksen sisällön itsenäisesti ja keskustelee työehdoista työnantajan kanssa.

Opiskelija toimii osana työyhteisöä.

Opiskelija

Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa annettuja työaikoja ja sovittuja toimintatapoja • noudattaa työssään ulkoasuun ja pukeutumiseen liittyviä ohjeita osittain ohjatusti • käyttää työssään tarkoituksenmukaista suojavaatetusta ja noudattaa työturvallisuusohjeita • työskentelee osana monimuotoista ja -kulttuurista työyhteisöä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa annettuja työaikoja ja sovittuja toimintatapoja sekä toimii joustavasti erilaisissa tilanteissa • noudattaa työssään ulkoasuun ja pukeutumiseen liittyviä ohjeita • käyttää työssään tarkoituksenmukaista suojavaatetusta ja noudattaa työturvallisuusohjeita • työskentelee luontevasti osana monimuotoista ja -kulttuurista työyhteisöä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa annettuja työaikoja ja sovittuja toimintatapoja ja toimii joustavasti erilaisissa ja muuttuvissa tilanteissa • noudattaa työssään ulkoasuun ja pukeutumiseen liittyviä ohjeita ottaen huomioon myös erityistilanteet • käyttää ja huolehtii työssään tarkoituksenmukaisesta suojavaatetuksesta ja noudattaa työturvallisuusohjeita • työskentelee luontevasti osana monimuotoista ja -kulttuurista työyhteisöä edistäen yhteisön hyvinvointia.

Opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Koodi: 400014

Osaamistavoitteet

Opiskelija osaa

- tunnistaa omia kiinnostuksen kohteitaan, mahdollisuuksiaan ja tuen tarpeitaan
- tehdä tutkintoaan ja uraansa koskevia valintoja
- hankkia tutkinnon suorittamisen aikana tietoa erilaisista jatkokoulutusmahdollisuuksista ja koulutustarjonnasta
- valmistautua tutkinnon suorittamisen aikana työnhakuun ja oman osaamisensa esittelyyn.

Sisältö

Tutkinnon osan osa-alueen suoritettuaan opiskelija osaa tehdä opiskeluaan ja uraansa koskevia valintoja (kirjattu HOKSiin), seurata opintojensa edistymistä Wilmassa, käyttää erilaisia tietolähteitä ja palveluita urasuunnittelun ja jatkokoulutuksen tukena sekä esitellä työnhakuun liittyen omaa osaamistaan. Opiskelijalla on suunnitelma työurasta tai jatko-opinnoista.

Tutkinnon osan osa-alueessa opiskelija mm.:

- osallistuu HOKSin laadintaan ja päivitykseen opintojen edetessä (kiinnostukset, mahdollisuudet, tuen tarpeet, tutkintoa ja uraa koskevat valinnat)
- käyttää Wilmaa oman oppimisen ja opintojen edistymisen seurantaan
- käyttää erilaisia urasuunnitteluun ja jatkokoulutukseen liittyviä tietolähteitä ja sähköisiä ohjauspalveluita
- tekee ura-/ jatko-opiskelusuunnitelman
- harjoittelee oman osaamisen esille tuomista ja kuvaa omaa osaamista esim. CV:n avulla (linkitys Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi – osa-alueeseen)
- hakee työpaikkoja ja käyttää eri työnhakukanavia

Toteutukset

Koulutuksen toteuttamistavat ja oppimisympäristöt

Tämä on kaikille perustutkinto-opiskelijoille pakollinen tutkinnon osan osa-alue, joka aloitetaan opintojen alussa jatkuen läpi opiskeluajan. Tutkinnon osan osa-alue ei vaadi edeltävää osaamista. Tämä tutkinnon osan osa-alue on tarjolla kaikissa Sedun opetuspisteissä.

Oppimisympäristöt

- sähköiset oppimisympäristöt (Wilma, sähköiset tietolähteet ja ohjauspalvelut)
- lähiohjaus joko oppilaitoksen tiloissa tai työpaikalla

Oppimateriaalit

- sähköiset tietolähteet ja ohjauspalvelut (esim. Opintopolku, ePerusteet, TE-palvelut)
- vastuuhjaajan ja opinto-ohjaajan materiaalit

Opiskelijan osaamisen arvioinnista

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on kuvattu Suunnitelma osaamisen arvioinnin toteuttamisesta -asiakirjan yhteisessä osassa.

Yhteisten tutkinnon osien osa-alueet tunnustetaan OPH:n määräyksen (OPH-501-2018) mukaan.

Osaamisen tunnustaminen voimassa olevien perusteiden mukaan ilman osaamisen arviointia (suorasiirto):

Lukion tuntijako (VnA 942/2014) ja lukion opetussuunnitelman perusteet 2015: Lukion kurssi OP2 tunnustetaan pakolliseen Opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet (1 osp) opintoon. Kurssi arvioidaan lukiolla arvosanalla H, hyväksytty. Opettaja arvioi opiskelijan osaamisen ja pyytää tarvittaessa arvioinnin tueksi lisää tietoa lukiosta, jossa kurssi on suoritettu.

Lukion tuntijako (VnA 955/2002) ja lukion opetussuunnitelman perusteet 2003: Lukion pakollisissa kursseissa ei ole vastaavaa kurssia.

Korkeakouluopintojen osalta tavoitteita ja sisältöjä verrataan Opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiuksia vastaavan osa-alueen osaamistavoitteisiin ja osaaminen tunnustetaan soveltuvin osin.

Osaamisen tunnustaminen dokumenttien perusteella ilman näyttöön osallistumista (Osaamisen tunnustaminen ei-voimassa olevien perusteiden mukaan):

Ammatillisen perustutkinnon perusteet (voimassa 1.8.2015-31.7.2018): pakollisissa opinnoissa ei ole vastaavaa kurssia.

Korkeakouluopintojen osalta tavoitteita ja sisältöjä verrataan Opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet -osa-alueen osaamistavoitteisiin ja osaaminen tunnustetaan soveltuvin osin opintojen ajantasaisuus huomioiden.

Osaamisen osoittamisen suunnittelu

Suunnitelma osaamisen arvioinnin toteuttamisesta -asiakirjan yhteisessä osassa on kuvattu

- Osaamisen osoittamisen suunnittelu
- Osaamisen osoittamisen henkilökohtaistaminen (ohjaus, tuki, erityinen tuki)
- Osaamisen arvioinnin mukauttaminen

Opettaja sopii osaamisen osoittamisen tavoista, aikataulusta ja arvioinnista opiskelijan kanssa. Mikäli osaaminen osoitetaan työpaikalla tapahtuvan oppimisen yhteydessä, asiasta sovitaan myös työpaikkaohjaajan ja ohjaavan opettajan kanssa.

Opiskelija saa opettajalta säännöllisesti suullista ja/tai kirjallista palautetta osaamisen kehittymisestä. Opiskelija arvioi itse osaamistaan verraten sitä osaamistavoitteisiin.

Osaamisen arvioinnin toteutus ja arvioinnista päättäminen

Osaaminen osoitetaan oppilaitoksen oppimisympäristöissä tai työelämässä. Osaamisen arvioi vastuuhjaaja. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisensa työpaikalla ammatillisen tutkinnon osan näytön yhteydessä, voidaan arvioinnissa kuulla työpaikan edustajaa. Opiskelija saa vastuuhjaajalta suullista tai kirjallista palautetta osaamisestaan osaamisen osoittamisen jälkeen.

Suunnitelma osaamisen arvioinnin toteuttamisesta -asiakirjan yhteisessä osassa on kuvattu

- Osaamisen arviointi näytössä
- Opiskelijan itsearviointi

- Arvioinnista päättäminen
- Osaamisen arvioinnin ja arviointipäätöksen dokumentointi
- Tietojen siirto kansalliseen opintosuoritus- ja tutkintotietorekisteriin (Koski)
- Arvioinnin uusiminen
- Arvosanan korottaminen
- Arvioinnin tarkistaminen
- Arvioinnin oikaisu
- Todistus tutkinnon suorittamisesta, tutkinnon osan suorittamisesta tai todistus opiskelijan osaamisesta
- Salassapito ja tietosuoja
- Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelman seuranta, arviointi ja parantaminen

Arviointikriteerit

Opiskelija tunnistaa omia kiinnostuksen kohteitaan, mahdollisuuksiaan ja tuen tarpeitaan.

Opiskelija

Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää omia vahvuuksiaan, valmiuksiaan ja kehittämiskohteitaan • tunnistaa kiinnostuksensa kohteita ja omia mahdollisuuksiaan ammattialalla tarvittein rohkaisua • seuraa satunnaisesti oman oppimisensa edistymistä ja osaamisensa hankkimista • arvioi omaa oppimistaan ja osaamistaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ja tunnistaa omia vahvuuksiaan, valmiuksiaan ja kehittämiskohteitaan • tunnistaa itsenäisesti kiinnostuksensa kohteita ja omia mahdollisuuksiaan ammattialalla • seuraa oma-aloitteisesti oman oppimisensa edistymistä ja osaamisensa hankkimista tunnistuen mahdollisen tuen tarpeen • arvioi omaa oppimistaan ja osaamistaan säännöllisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää monipuolisesti ja tunnistaa itsenäisesti omia vahvuuksiaan, valmiuksiaan ja kehittämiskohteitaan • tunnistaa kiinnostuksensa kohteita ja arvioi realistisesti omia mahdollisuuksiaan ammattialalla • ottaa vastuun omasta oppimisestaan ja sen edistämisestä • seuraa sitoutuneesti oman oppimisensa edistymistä ja osaamisensa hankkimista dokumentoimalla ja tunnistuen mahdollisen tuen tarpeen • arvioi omaa oppimistaan ja osaamistaan itsenäisesti sekä tekee tarvittavia muutoksia.

Opiskelija tekee tutkintoaan ja uraansa koskevia valintoja.

Opiskelija

Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy itselleen sopiviin uravaihtoehtoihin hyödyntäen tietolähteitä ja sähköisiä ohjauspalveluja
---------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy oman tutkinnon muodostumiseen, tutkinnossa vaadittaviin suorituksiin ja valinnan mahdollisuuksiin, jotka edistävät omaa työelämään sijoittumista • seuraa tutkinnon suorittamisen edistymistä ohjatusti • tunnistaa ja kokeilee erilaisia oppimisympäristöjä osaamisen hankkimisessa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää itselleen sopivia vaihtoehtoja oman urasuunnitelmansa tueksi käyttäen erilaisia tietolähteitä ja sähköisiä ohjauspalveluja • tietää oman tutkinnon muodostumisen, tutkinnossa vaadittavat suoritukset ja valinnan mahdollisuudet, jotka edistävät työelämään sijoittumista ja omaa urasuunnitelmaa • seuraa tutkinnon suorittamisen edistymistä oma-aloitteisesti • käyttää erilaisia oppimisympäristöjä osaamisensa hankkimisessa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää monipuolisesti ja itsenäisesti vaihtoehtoja oman urasuunnitelmansa pohjalta käyttäen aktiivisesti erilaisia tietolähteitä ja sähköisiä ohjauspalveluja • tietää oman tutkinnon muodostumisen, tutkinnossa vaadittavat suoritukset ja valinnan mahdollisuudet tehden itsenäisesti uransa edistäviä valintoja ja päätöksiä • seuraa tutkinnon suorittamisen edistymistä aktiivisesti ja sitoutuneesti • käyttää ja valitsee omaa ammatillista kehittymistään tukevia oppimisympäristöjä.

Opiskelija hankkii tutkinnon suorittamisen aikana tietoa erilaisista jatkokoulutusmahdollisuuksista ja koulutustarjonnasta.

Opiskelija

Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää jatkokoulutukseen liittyviä tietolähteitä, ohjauspalveluja ja hakujärjestelmiä • hankkii tietoa erilaisista jatkokoulutuksen vaihtoehtoista ja mahdollisuuksista ja suunnittelee omaa urasuunnitelmaansa • perehtyy jatkokoulutuksen pääsyaatimuksiin, hakumenettelyyn ja valintakriteereihin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää sujuvasti jatkokoulutukseen ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyviä tietolähteitä, ohjauspalveluja ja hakujärjestelmiä • hankkii monipuolisesti tietoa itselleen sopivista erilaisista jatkokoulutuksen vaihtoehtoista ja tekee urasuunnitelman • perehtyy monipuolisesti jatkokoulutuksen pääsyaatimuksiin, hakumenettelyyn ja valintakriteereihin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää itsenäisesti jatkokoulutukseen ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyviä tietolähteitä, ohjauspalveluja ja hakujärjestelmiä • hankkii aktiivisesti tietoa erilaisista jatkokoulutuksen vaihtoehtoista ja hyödyntää tietoa omassa urasuunnitelmassaan

	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy aktiivisesti ja oma-aloitteisesti jatkokoulutuksen pääsyaatimuksiin, hakumenettelyyn ja valintakriteereihin.
--	---

Opiskelija valmistautuu tutkinnon suorittamisen aikana työnhakuun ja oman osaamisensa esittelyyn.

Opiskelija

Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy erilaisten työpaikkojen tarjoamiin mahdollisuuksiin, työympäristöihin ja uravaihtoehtoihin • tekee omaa osaamistaan esittelevän tuotoksen työnhakua varten ja harjoittelee osaamisensa esittelyä • hakee työpaikkoja tarviten ajoittain ohjausta hakujärjestelmien ja -menetelmien käytössä • päivittää urasuunnitelmaansa työllistymistä varten
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy monipuolisesti erilaisten työpaikkojen tarjoamiin mahdollisuuksiin, työympäristöihin ja kartoittaa itselleen sopivia uravaihtoehtoja • tekee omaa osaamistaan esittelevän tuotoksen työnhakua varten ja esittelee osaamistaan kattavasti • hakee työpaikkoja ja käyttää erilaisia hakujärjestelmiä ja -menetelmiä sujuvasti • päivittää omatoimisesti urasuunnitelmaansa työllistymistä varten
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää systemaattisesti erilaisten työpaikkojen tarjoamat mahdollisuudet, niiden työympäristöt ja realistiset uravaihtoehdot oman suunnitelman pohjalta • tekee persoonallisen ja myyvän omaa osaamistaan esittelevän tuotoksen työnhakua varten ja esittelee osaamistaan innostavasti ja kattavasti • hakee itsenäisesti työpaikkoja ja hyödyntää erilaisia hakujärjestelmiä ja -menetelmiä monipuolisesti ja sujuvasti • päivittää aktiivisesti ja itsenäisesti urasuunnitelmaansa työllistymistä edistäen.

Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Koodi: 400014

Osaamistavoitteet

Opiskelija osaa

- toimia yrityksen tavoitteita edistäen
- ideoida liikeidean ja arvioida sen toteuttamismahdollisuuksia.

Sisältö

Tutkinnon osan osa-alueen suoritettuaan opiskelija osaa arvioida mahdollisuuksiaan toimia yrittäjänä, ymmärtää yritystoiminnan merkitystä yhteiskunnassa, kuvata organisaation liiketoimintamallia ja arvioida yrityksen taloudellisia resursseja.

Tutkinnon osan osa-alueen osaamistavoitteet saavutetaan seuraavien sisältöjen avulla

- yrittäjyyden peruskäsitteet (esim. yritysmuodot, liikeidea, sisäinen yrittäjyys)
- oman osaamisen tuotteistaminen (esim. omien vahvuuksien tunnistaminen, SWOT)
- yrityksen liiketoimintamallin kuvaaminen
- kannattavuuslaskelma

Toteutus

Koulutuksen toteuttamistavat ja oppimisympäristöt

Tämä on pakollinen tutkinnon osan osa-alue kaikille perustutkinto-opiskelijoille. Tutkinnon osan osa-alue ei vaadi edeltävää osaamista.

- kaikille perustutkinto-opiskelijoille pakollinen tutkinnon osan osa-alue, joka suoritetaan opiskelijan opinto-ohjelman mukaisessa aikataulussa.
- ei vaadi edeltävää osaamista
- tarjolla kaikissa Sedun opetuspisteissä

Oppimisympäristöt

- oppilaitoksen oppimisympäristöt (luokkahuoneet, yritysvierailut, alakohtaiset oppimisympäristöt)
- työpaikat ja työpajat soveltuvin osin
- sähköiset oppimisympäristöt (Moodle, Office 365 jne)
- osuuskunta, NY –yritykset

Oppimateriaalit

- opettajan käyttämä materiaali
- sähköiset materiaalit
- alalle soveltuvat oppikirjat opettajan valinnan mukaan

Opiskelijan osaamisen arvioinnista

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on kuvattu Suunnitelma osaamisen arvioinnin toteuttamisesta -asiakirjan yhteisessä osassa.

Yhteisten tutkinnon osien osa-alueet tunnustetaan OPH:n määräyksen (OPH-501-2018) mukaan.

Osaamisen tunnustaminen voimassa olevien perusteiden mukaan ilman osaamisen arviointia (suorasiirto):

Lukion tuntijako (VnA 942/2014) ja lukion opetussuunnitelman perusteet 2015 sekä Lukion tuntijako (VnA 955/2002) ja lukion opetussuunnitelman perusteet 2003: Lukion pakollisissa kursseissa ei ole vastaavaa kurssia.

Korkeakouluopintojen osalta tavoitteita ja sisältöjä verrataan Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta -osa-alueen osaamistavoitteisiin ja osaaminen tunnustetaan soveltuvin osin.

Osaamisen tunnustaminen dokumenttien perusteella ilman näyttöön osallistumista

(Osaamisen tunnustaminen ei-voimassa olevien perusteiden mukaan):

Ammatillisen perustutkinnon perusteet (voimassa 1.8.2015-31.7.2018): Yrittäjyys, pakollinen (1 osp) tunnustetaan yhdeksi osaamispisteeksi (1osp) pakolliseen Yrittäjyys ja yritystoiminta soveltaminen osa-alueeseen.

Ammatillisen perustutkinnon (voimassa 1.8.2015 – 31.7.2018) arvosanat (1-3) muunnetaan ammatillisen koulutuksen asteikon 1-5 arvosanoiksi seuraavasti:

Suoritus 1.8.2015-31.7.2017

- K3 vastaa arvosanaa K5
- H2 vastaa arvosanaa H3
- T1 vastaa arvosanaa T1

Suoritus 1.1.-31.7.2018:

- K3 vastaa arvosanaa K5
- H2 vastaa arvosanoja H4 ja H3
- T1 vastaa arvosanoja T2 ja T1

Mikäli opiskelijalla on vähintään puolen vuoden yrittäjäkokemus, hän osoittaa osaamisensa arviointikeskustelussa yrittäjyyttä ohjaavan opettajan kanssa ja täydentää sitä tarvittaessa muulla tavoin.

Muiden ei-voimassa olevien ammatillisten tutkintojen perusteiden mukaan suoritettujen opintojen sisältö ja ajantasaisuus arvioidaan ja osaaminen tunnustetaan soveltuvin osin.

Korkeakouluopintojen osalta tavoitteita ja sisältöjä verrataan Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta -osa-alueen osaamistavoitteisiin ja osaaminen tunnustetaan soveltuvin osin opintojen ajantasaisuus huomioiden.

Osaamisen osoittamisen suunnittelu

Suunnitelma osaamisen arvioinnin toteuttamisesta -asiakirjan yhteisessä osassa on kuvattu

- Osaamisen osoittamisen suunnittelu
- Osaamisen osoittamisen henkilökohtaistaminen (ohjaus, tuki, erityinen tuki)
- Osaamisen arvioinnin mukauttaminen

Opettaja sopii osaamisen osoittamisen tavoista, aikataulusta ja arvioinnista opiskelijan kanssa. Mikäli osaaminen osoitetaan työpaikalla tapahtuvan oppimisen yhteydessä, asiasta sovitaan myös työpaikkaohjaajan ja ohjaavan opettajan kanssa.

Opiskelija saa opettajalta säännöllisesti suullista ja/tai kirjallista palautetta osaamisen kehittymisestä. Opiskelija arvioi itse osaamistaan verraten sitä osaamistavoitteisiin.

Osaamisen arvioinnin toteutus ja arvioinnista päättäminen

Osaaminen osoitetaan pääosin kirjallisesti oppilaitoksen oppimisympäristöissä, NY-yrityksessä, osuuskuntatoiminnassa tai työelämässä. Osaamisen arvioi Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta -osa-alueen opettaja. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisensa työpaikalla ammatillisen tutkinnon osan näytön yhteydessä, voidaan arvioinnissa kuulla työpaikan edustajaa. Opiskelija saa opettajalta suullista tai kirjallista palautetta osaamisestaan osaamisen osoittamisen jälkeen.

Suunnitelma osaamisen arvioinnin toteuttamisesta -asiakirjan yhteisessä osassa on kuvattu

- Osaamisen arviointi näytössä
- Opiskelijan itsearviointi
- Arvioinnista päättäminen
- Osaamisen arvioinnin ja arviointipäätöksen dokumentointi
- Tietojen siirto kansalliseen opintasuoritus- ja tutkintotietorekisteriin (Koski)
- Arvioinnin uusiminen
- Arvosanan korottaminen
- Arvioinnin tarkistaminen
- Arvioinnin oikaisu
- Todistus tutkinnon suorittamisesta, tutkinnon osan suorittamisesta tai todistus opiskelijan osaamisesta
- Salassapito ja tietosuoja
- Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelman seuranta, arviointi ja parantaminen

Arviointikriteerit

Opiskelija toimii yrityksen tavoitteita edistäen.

Opiskelija

Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none">• tunnistaa yritystoiminnan merkitystä yhteiskunnassa• kuvaa organisaation liiketoimintamallin osittain ohjatusti• toimii taloudellisesti tunnistuen toimintansa merkityksen osana työyhteisöä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none">• kuvaa yritystoiminnan merkityksen yhteiskunnassa• kuvaa organisaation liiketoimintamallin• toimii tehtävissään taloudellisesti ja asiakaslähtöisesti tunnistuen toimintansa merkityksen osana työyhteisöä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none">• kuvaa alansa yritystoiminnan merkitystä yhteiskunnassa ja ennakoii alan tulevia kehitysnäkymiä• kuvaa organisaation liiketoimintamallin itsenäisesti

	<ul style="list-style-type: none"> • toimii tehtävissään oma-aloitteisesti, taloudellisesti ja asiakaslähtöisesti tunnistuen työnsä vaikutukset organisaation tulokseen.
--	---

Opiskelija ideoi liikeidean ja arvioi sen toteuttamismahdollisuuksia.

Opiskelija

Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ideoi liikeidean osittain ohjatusti • löytää yrityksen perustamista tukevia palveluita ja tietolähteitä • selvittää liikeidean edellyttämiä taloudellisia resursseja • kuvaa liikeidean toteuttamiseksi tarvittavia verkostoja • arvioi valmiuksiaan toimia yrittäjänä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ideoi liikeidean asiakaslähtöisesti • löytää yrityksen perustamista tukevat keskeiset palvelut ja tietolähteet • arvioi liikeidean edellyttämiä taloudellisia ja toiminnallisia resursseja • kuvaa liikeidean toteuttamiseksi tarvittavia verkostoja • arvioi valmiuksiaan toimia yrittäjänä ja tunnistaa yritystoiminnan riskejä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ideoi liikeidean asiakaslähtöisesti ja arvioi sen toimivuutta • löytää yrityksen perustamista tukevia palveluita ja tietolähteitä hyödyntäen eri kanavia • arvioi liikeidean edellyttämien taloudellisten ja toiminnallisten resurssien saatavuuden • kuvaa liikeidean toteuttamiseksi tarvittavia verkostoja ja arvioi yhteistyömahdollisuuksia • arvioi realistisesti valmiuksiaan toimia yrittäjänä tiedostaen yritystoiminnan riskit.

Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Koodi: 400014

Osaamistavoitteet

Opiskelija osaa

- huolehtia terveydestään ja toimintakyvystään
- arvioida toimintaympäristönsä ja toimintansa turvallisuutta ja terveellisyyttä
- edistää liikunnan avulla opiskelu- ja työkykyään sekä hyvinvointiaan
- ehkäistä tapaturmien syntymistä ja antaa ensiapua.

Sisältö

Tutkinnon osan osa-alueen suoritettuaan opiskelija osaa suunnitella ja toteuttaa omaa hyvinvointiaan ja työkykyään ylläpitävää ja kehittävää toimintaa. Kykenee osallistumaan vapaa-ajallaan eri liikunta-aktiiviteetteihin, jotka ylläpitävät ja edistävät opiskelu- ja työhyvinvointia.

Osa ottaa huomioon työn asettamat ergonomiavaatimukset. Osa antaa ensiapua tavanomaisiin liikuntatapaturmiin.

Tutkinnon osan osa-alueessa opiskelija mm.:

- Laatii liikuntasuunnitelman
- Seuraa laatimaansa liikuntasuunnitelmaa ja arvioi sen toteutumista
- Toteuttaa unipäiväkirjan ja vertaa sitä suosituksiin
- Toteuttaa ravintopäiväkirjan ja vertaa sitä suosituksiin
- Osallistuu liikuntatunneille soveltuvin osin
- Tekee fyysisen kunnon kartoituksia soveltuvin osin
- Laatii oman alan työtehtäviin liittyvän ergonomiaselvityksen.
- Tietää liikuntatapaturmien ehkäisyn ja ensiavun periaatteet.

Toteutukset

Koulutuksen toteuttamistavat ja oppimisympäristöt

Tämä kaikille perustutkinto-opiskelijoille pakollinen tutkinnon osan osa-alue. Tutkinnon osan osa-alue ei vaadi edeltävää osaamista. Tämä tutkinnon osan osa-alue on tarjolla kaikissa Sedun opetuspisteissä.

Oppimisympäristöt

- sähköiset oppimisympäristöt (Wilma, sähköiset tietolähteet ja ohjauspalvelut)
- lähiohjaus joko oppilaitoksen tiloissa tai työpaikalla
- urheiluakatemiavalmennus

Oppimateriaalit

- sähköiset tietolähteet ja ohjauspalvelut (esim. smartmoves.fi, Sportstracker, Alpo.fi, UKK-instituutti, työterveyslaitos, terveyden ja hyvinvoinninlaitos, muut laitevalmistajien sivut (Polar, Garmin, Fitbit jne.)
- opettajan laatima materiaali

Opiskelijan osaamisen arvioinnista

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on kuvattu Suunnitelma osaamisen arvioinnin toteuttamisesta -asiakirjan yhteisessä osassa.

Yhteisten tutkinnon osien osa-alueet tunnustetaan OPH:n määräyksen (OPH-501-2018) mukaan.

Osaamisen tunnustaminen voimassa olevien perusteiden mukaan ilman osaamisen arviointia (suorasiirto):

Lukion tuntijako (VnA 942/2014) ja lukion opetussuunnitelman perusteet 2015 sekä Lukion tuntijako (VnA 955/2002) ja lukion opetussuunnitelman perusteet 2003: Liikunnan kurseista LI1 tai LI2 ja terveystiedon TE1 tunnustetaan työkyvyn- ja hyvinvoinnin ylläpitäminen –osa-alueen opintoihin (2osp). Yksittäinen lukion kurssi tunnustetaan siten, että se vastaa 1,5 osaamispistettä.

Korkeakouluopintojen osalta tavoitteita ja sisältöjä verrataan työkyvyn- ja hyvinvoinnin ylläpitäminen-osa-alueen osaamistavoitteisiin ja osaaminen tunnustetaan soveltuvin osin.

Osaamisen tunnustaminen dokumenttien perusteella ilman näyttöön osallistumista (Osaamisen tunnustaminen ei-voimassa olevien perusteiden mukaan):

Ammatillisen perustutkinnon perusteet (voimassa 1.8.2015-31.7.2018): Työkyvyn ylläpitäminen, liikunta ja terveystieto (2 osp) tunnustetaan kahdeksi osaamispisteeksi (2osp) pakolliseen työkyvyn- ja hyvinvoinnin ylläpitäminen –osa-alueeseen.

Ammatillisen perustutkinnon (voimassa 1.8.2015 – 31.7.2018) arvosanat (1-3) muunnetaan ammatillisen koulutuksen asteikon 1-5 arvosanoiksi seuraavasti:

Suoritus 1.8.2015-31.12.2017:

- K3 vastaa arvosanaa K5
- H2 vastaa arvosanaa H3
- T1 vastaa arvosanaa T1

Suoritus 1.1.-31.7.2018:

- K3 vastaa arvosanaa K5
- H2 vastaa arvosanoja H4 ja H3
- T1 vastaa arvosanoja T2 ja T1

Lukion arvosanat (5-10) muunnetaan ammatillisen koulutuksen asteikon 1-5 arvosanoiksi seuraavasti:

- lukion arvosanat 10 ja 9 vastaavat arvosanaa K5
- lukion arvosana 8 vastaa arvosanaa H4
- lukion arvosana 7 vastaa arvosanaa H3
- lukion arvosana 6 vastaa arvosanaa T2
- lukion arvosana 5 vastaa arvosanaa T1

Muiden ei-voimassa olevien lukion opetussuunnitelmien tai ammatillisten tutkintojen perusteiden mukaan suoritettujen opintojen sisältö ja ajantasaisuus arvioidaan ja osaaminen tunnustetaan soveltuvin osin.

Korkeakouluopintojen osalta tavoitteita ja sisältöjä verrataan työkyvyn- ja hyvinvoinnin ylläpitäminen-osa-alueen osaamistavoitteisiin ja osaaminen tunnustetaan soveltuvin osin.

Urheiluakatemiaopintoja voidaan tunnistaa ja tunnustaa osaksi Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen – osa-alueetta. Urheiluakatemiavalmennuksessa saavutetun osaamisen arvioi akatemiakoordinaattori yhdessä yksikön liikunnan opettajan kanssa.

Osaamisen osoittamisen suunnittelu

Suunnitelma osaamisen arvioinnin toteuttamisesta -asiakirjan yhteisessä osassa on kuvattu

- Osaamisen osoittamisen suunnittelu
- Osaamisen osoittamisen henkilökohtaistaminen (ohjaus, tuki, erityinen tuki)
- Osaamisen arvioinnin mukauttaminen

Opettaja sopii osaamisen osoittamisen tavoista, aikataulusta ja arvioinnista opiskelijan kanssa. Mikäli osaaminen osoitetaan työpaikalla tapahtuvan oppimisen yhteydessä, asiasta sovitaan myös työpaikkaohjaajan ja ohjaavan opettajan kanssa.

Opiskelija saa opettajalta säännöllisesti suullista ja/tai kirjallista palautetta osaamisen kehittymisestä. Opiskelija arvioi itse osaamistaan verraten sitä osaamistavoitteisiin.

Osaamisen arvioinnin toteutus ja arvioinnista päättäminen

Osaaminen osoitetaan pääosin kirjallisesti oppilaitoksen oppimisympäristöissä tai työelämässä. Osaamisen arvioi työkyvyn- ja hyvinvoinnin ylläpitäminen -osa-alueen opettaja. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisensa työpaikalla ammatillisen tutkinnon osan näytön yhteydessä, voidaan arvioinnissa kuulla työpaikan edustajaa. Opiskelija saa opettajalta suullista tai kirjallista palautetta osaamisestaan osaamisen osoittamisen jälkeen.

Suunnitelma osaamisen arvioinnin toteuttamisesta -asiakirjan yhteisessä osassa on kuvattu

- Osaamisen arviointi näytössä
- Opiskelijan itsearviointi
- Arvioinnista päättäminen
- Osaamisen arvioinnin ja arviointipäätöksen dokumentointi
- Tietojen siirto kansalliseen opintosuoritus- ja tutkintotietorekisteriin (Koski)
- Arvioinnin uusiminen
- Arvosanan korottaminen
- Arvioinnin tarkistaminen
- Arvioinnin oikaisu
- Todistus tutkinnon suorittamisesta, tutkinnon osan suorittamisesta tai todistus opiskelijan osaamisesta
- Salassapito ja tietosuoja
- Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelman seuranta, arviointi ja parantaminen

Arviointikriteerit

Opiskelija huolehtii terveydestään ja toimintakyvystään.

Opiskelija

Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none">etsii osittain ohjattuna tietoa ikäluokkansa terveydestä ja mahdollisuuksista oman terveytensä ja toimintakykynsä edistämiseksilaatii itselleen toteuttamiskelpoisen suunnitelman oman terveytensä ja hyvinvointinsa edistämiseksi ottaen siinä huomioon mm. liikunnan, ravitsemuksen, palautumisen, unen, mielen hyvinvoinnin, tupakoimattomuuden (sis. kaikki nikotiinituotteet) ja päihteettömyyden, seksuaaliterveyden sekä ihmissuhteiden merkityksen päivittäisissä toiminnoissaedistää osittain ohjattuna terveyttään ja hyvinvointiaan suunnitelman mukaisesti ja arvioi tavoitteidensa toteutumista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none">etsii tietoa ikäluokkansa terveydestä ja mahdollisuuksista oman terveytensä ja toimintakykynsä edistämiseksilaatii itselleen yksilöllisen suunnitelman oman terveytensä ja hyvinvointinsa edistämiseksi ottaen siinä monipuolisesti huomioon liikunnan, ravitsemuksen, palautumisen, unen, mielen hyvinvoinnin, tupakoimattomuuden (sis. kaikki nikotiinituotteet) ja päihteettömyyden, seksuaaliterveyden sekä ihmissuhteiden merkityksen opiskelu- ja työkyvyn ylläpitämiseksiedistää terveyttään ja hyvinvointiaan suunnitelman mukaisesti ja arvioi realistisesti oman toimintansa vaikutuksia ja tavoitteidensa toteutumista
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none">etsii monipuolista tietoa ikäluokkansa terveyseroista ja mahdollisuuksista oman terveytensä ja toimintakykynsä edistämiseksilaatii itselleen tilannekohtaisesti päivitettävän ja monipuolisen suunnitelman terveytensä ja hyvinvointinsa edistämiseksi ottaen siinä huomioon liikunnan, ravitsemuksen, palautumisen, unen, mielen hyvinvoinnin, tupakoimattomuuden (sis. kaikki nikotiinituotteet) ja päihteettömyyden, seksuaaliterveyden ja ihmissuhteiden merkityksen opiskelu- ja työkyvyn ylläpitämiseksiedistää terveyttään ja hyvinvointiaan aktiivisesti ja arvioi realistisesti suunnitelman toteutumista ja tavoitteiden saavuttamista hyödyntäen arvioinnissa myös muilta samaansa palautetta.

Opiskelija arvioi toimintaympäristönsä ja toimintansa turvallisuutta ja terveellisyyttä.

Opiskelija

Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none">toimii sovittujen turvallisuutta ja terveyttä edistävien toimintaohjeiden mukaisesti, yhteistyössä muiden kanssa, mutta tarvitsee ajoittain ohjaustaottaa työssään huomioon oman ammatin kuormittavuustekijät ja työkyvyn kehittämisen merkityksen tarvitessa ajoittain ohjausta
---------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ohjattuna ergonomian vaikutukset työkykyyn
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii sovittujen turvallisuutta ja terveyttä edistävien toimintaohjeiden mukaisesti yhteistyössä muiden kanssa • ottaa työssään huomioon oman ammatin kuormittavuustekijät ja edistää työkykyään • selvittää ergonomian vaikutukset työkykyyn
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii sovittujen turvallisuutta ja terveyttä edistävien toimintaohjeiden mukaisesti yhteistyössä muiden kanssa ja arvioi toimintatapojensa kehittämistarpeita • ottaa työssään monipuolisesti huomioon oman ammatin kuormittavuustekijät ja edistää työkykyään • selvittää ergonomian vaikutukset työkykyyn erilaisissa työympäristöissä.

Opiskelija edistää liikunnan avulla opiskelu- ja työkykyään sekä hyvinvointiaan.

Opiskelija

Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa liikkumisen tavallisimmista hyödyistä ja vaatimuksista opiskelu- ja työkyvylle sekä ottaa tiedot joiltain osin huomioon terveyttä ja hyvinvointia edistävässä suunnitelmassaan • harjoittaa joiltakin osin opiskelu- ja työkyvyn vaatimia fyysisiä ominaisuuksiaan ja ergonomiataitojaan • liikkuu liikuntatilanteissa ylläpitäen opiskelu- ja työkykyään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa liikkumisen hyödyistä ja vaatimuksista terveydelle sekä opiskelu- ja työkyvylle ja ottaa tiedot huomioon terveyttä ja hyvinvointia edistävässä suunnitelmassaan • kehittää opiskelu- ja työkyvyn vaatimia fyysisiä ominaisuuksiaan ja ergonomiataitojaan • liikkuu monipuolisesti erilaisissa liikuntatilanteissa ylläpitäen opiskelu- ja työkykyään
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hakee monipuolisesti tietoa liikkumisen hyödyistä ja vaatimuksista terveydelle sekä opiskelu- ja työkyvylle ja ottaa tiedot huomioon fyysisistä toimintakykyä edistävässä suunnitelmassaan huomioiden myös alakohtaiset vaatimukset opiskelu- ja työkyvyn ylläpitoon • kehittää oma-aloitteisesti ja monipuolisesti opiskelu- ja työkyvyn vaatimia fyysisiä ominaisuuksiaan ja ergonomiataitojaan • liikkuu monipuolisesti ja parhaansa yrittäen kaikissa liikuntatilanteissa edistäen opiskelu- ja työkykyään.

Opiskelija ehkäisee tapaturmien syntymistä ja antaa ensiapua.

Opiskelija

Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none">• ennakoi mahdollisia tapaturmariskejä liikuntatilanteissa• antaa ensiapua tavallisimmissa ensiapua vaativissa tilanteissa, tunnistaa osaamisensa rajat ja hakee lisäapua nopeasti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none">• ehkäisee toiminnallaan liikuntatapaturmien syntymistä• antaa ensiapua ja hakee tilanteen niin vaatiessa lisäapua nopeasti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none">• toimii huolellisesti ja ehkäisee liikuntatapaturmien syntymistä• antaa ensiapua ja hakee oikea-aikaisesti lisäapua• estää toiminnallaan lisätapaturmien syntymistä.

Kestävän kehityksen edistäminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Koodi: 400014

Osaamistavoitteet

Opiskelija osaa

- toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti
- ottaa huomioon elinkaariajattelun periaatteet
- pohtia ratkaisuja eettisistä näkökulmista.

Sisältö

Tutkinnon osan osa-alueen suoritettuaan opiskelija osaa tunnistaa kestävän kehityksen ekologiset, taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset tavoitteet, ymmärtää kiertotalouden periaatteet ja tunnistaa alansa kannalta merkityksellisiä vaiheita ja tilanteita, joihin liittyy eettisiä valintoja. Opiskelijalla on kokonaisvaltainen käsitys kestävän kehityksen hyödyntämisestä omassa työssään.

Tutkinnon osan osa-alueessa opiskelija mm.:

- tutustuu kestävän kehityksen ekologisiin, taloudellisiin, sosiaalisiin ja kulttuurisiin tavoitteisiin
- määrittelee jonkin omalle alalle oleellisen tuotteen energia- ja materiaalitehokkuuden sekä elinkaaren.
- valmistaa itselleen soveltuvalla tavalla suunnitelman tai tuotoksen, jolla osoittaa tuntevansa alansa kestävän kehityksen kannalta olennaiset eettiset arvot ja periaatteet, jota soveltaa myös arkielämän tilanteissa

Toteutukset

Koulutuksen toteuttamistavat ja oppimisympäristöt

Tämä kaikille perustutkinto-opiskelijoille pakollinen tutkinnon osan osa-alue, joka suoritetaan opiskelijan opinto-ohjelman mukaisessa aikataulussa. Tutkinnon osan osa-alue ei vaadi edeltävää osaamista.

Tämä tutkinnon osan osa-alue on tarjolla kaikissa Sedun opetuspisteissä.

Oppimisympäristöt

- oppilaitoksen oppimisympäristöt
- itsenäisessä opiskelussa hyödynnetään sähköisiä oppimisalustoja mahdollisuuksien mukaan (Moodle, Office365 jne.)

Oppimisen ja ohjauksen toteuttamistavat

- opiskelija saa sekä yksilöidysti että ryhmän mukana ohjausta ja tukea tutkinnon osan osa-alueen opettajalta
- ohjaus sähköisessä oppimisympäristössä

Oppimateriaalit

- opettajan käyttämä materiaali
- sähköiset materiaalit (esim. Verkkoympäristö tietolähteenä ja sähköiset oppimisalustat)

Opiskelijan osaamisen arvioinnista

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on kuvattu Suunnitelma osaamisen arvioinnin toteuttamisesta -asiakirjan yhteisessä osassa. Yhteisten tutkinnon osien osa-alueet tunnustetaan OPH:n määräyksen (OPH-501-2018) mukaan.

Osaamisen tunnustaminen voimassa olevien perusteiden mukaan ilman osaamisen arviointia (suorasiirto):

Lukion tuntijako (VnA 942/2014) ja lukion opetussuunnitelman perusteet 2015: pakollisissa opinnoissa ei ole vastaavaa kurssia.

Korkeakouluopintojen osalta tavoitteita ja sisältöjä verrataan Kestävän kehityksen -osa-alueen osaamistavoitteisiin ja osaaminen tunnustetaan soveltuvin osin.

Osaamisen tunnustaminen dokumenttien perusteella ilman näyttöön osallistumista (Osaamisen tunnustaminen ei-voimassa olevien perusteiden mukaan):

Ei-voimassa olevien lukion opetussuunnitelmien tai ammatillisten tutkintojen perusteiden mukaan suoritettujen opintojen sisältö ja ajantasaisuus arvioidaan ja osaaminen tunnustetaan soveltuvin osin. Lukion tuntijako (VnA 955/2002) ja lukion opetussuunnitelman perusteet: Lukion pakollisissa kursseissa ei ole vastaavaa kurssia.

Ammatillisen perustutkinnon perusteet (voimassa 1.8.2015-31.7.2018): pakollisissa opinnoissa ei ole vastaavaa kurssia.

Sedun linjaus: Valinnaisopintoina suoritettut Kestävä kehitys -opinnot voidaan tunnustaa pakolliseksi ja/tai valinnaisiksi opinnoiksi Kestävän kehityksen edistäminen osa-alueeseen. Valinnaisopintoina suoritettut Ympäristötieto/Ympäristöosaaminen -opinnot voidaan tunnustaa valinnaisiksi opinnoiksi Kestävän kehityksen edistäminen -osa-alueeseen.

Korkeakouluopintojen osalta tavoitteita ja sisältöjä verrataan Kestävän kehityksen soveltaminen -osa-alueen osaamistavoitteisiin ja osaaminen tunnustetaan soveltuvin osin opintojen ajantasaisuus huomioiden.

Ammatillisen perustutkinnon (voimassa 1.8.2015 – 31.7.2018) arvosanat (1-3) muunnetaan ammatillisen koulutuksen asteikon 1-5 arvosanoiksi seuraavasti:

Suoritus 1.8.2015-31.12.2017:

- K3 vastaa arvosanaa K5
- H2 vastaa arvosanaa H3
- T1 vastaa arvosanaa T1

Suoritus 1.1.-31.7.2018:

- K3 vastaa arvosanaa K5
- H2 vastaa arvosanoja H4 ja H3
- T1 vastaa arvosanoja T2 ja T1

Osaamisen osoittamisen suunnittelu

Suunnitelma osaamisen arvioinnin toteuttamisesta -asiakirjan yhteisessä osassa on kuvattu

- Osaamisen osoittamisen suunnittelu
- Osaamisen osoittamisen henkilökohtaistaminen (ohjaus, tuki, erityinen tuki)

- Osaamisen arvioinnin mukauttaminen.

Opettaja sopii osaamisen osoittamisen tavoista, aikataulusta ja arvioinnista opiskelijan kanssa. Mikäli osaaminen osoitetaan työpaikalla tapahtuvan oppimisen yhteydessä, asiasta sovitaan myös työpaikkaohjaajan ja ohjaavan opettajan kanssa.

Opiskelija saa opettajalta säännöllisesti suullista ja/tai kirjallista palautetta osaamisen kehittymisestä. Opiskelija arvioi itse osaamistaan verraten sitä osaamistavoitteisiin.

Osaamisen arvioinnin toteutus ja arvioinnista päättäminen

Osaaminen osoitetaan pääosin kirjallisesti oppilaitoksen oppimisympäristöissä tai työelämässä. Osaamisen arvioi Kestävän kehityksen ilmaisun soveltaminen -osa-alueen opettaja. Mikäli opiskelija osoittaa osaamisensa työpaikalla ammatillisen tutkinnon osan näytön yhteydessä, voidaan arvioinnissa kuulla työpaikan edustajaa. Opiskelija saa opettajalta suullista tai kirjallista palautetta osaamisestaan osaamisen osoittamisen jälkeen.

Suunnitelma osaamisen arvioinnin toteuttamisesta -asiakirjan yhteisessä osassa on kuvattu

- Osaamisen arviointi näytössä
- Opiskelijan itsearviointi
- Arvioinnista päättäminen
- Osaamisen arvioinnin ja arviointipäätöksen dokumentointi
- Tietojen siirto kansalliseen opintosuoritus- ja tutkintotietorekisteriin (Koski)
- Arvioinnin uusiminen
- Arvosanan korottaminen
- Arvioinnin tarkistaminen
- Arvioinnin oikaisu
- Todistus tutkinnon suorittamisesta, tutkinnon osan suorittamisesta tai todistus opiskelijan osaamisesta
- Salassapito ja tietosuoja
- Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelman seuranta, arviointi ja parantaminen

Arviointikriteerit

Opiskelija osaa toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.

Opiskelija

Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tietää kestävän kehityksen ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyyskeskeiset tavoitteet • ymmärtää luonnonvarojen rajallisuuden ja kestävän käytön merkityksen kansallisesti • tunnistaa keskeiset toimintatavat kestävän kehityksen edistämiseen käyttäen apuna asiantuntijoita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tietää kestävän kehityksen ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyyskeskeiset tavoitteet ja näiden vaikutuksen toisiinsa

	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää luonnonvarojen rajallisuuden ja kestävän käytön merkityksen kansallisesti suhteessa globaaliin toimintaympäristöön tuoden esille esimerkkejä näistä • tunnistaa keskeiset toimintatavat kestävän kehityksen edistämiseen itsenäisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tietää kestävän kehityksen ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden keskeiset tavoitteet ja näiden vaikutuksen toisiinsa kokonaisvaltaisesti • ymmärtää luonnonvarojen rajallisuuden ja kestävän käytön merkityksen kansallisesti suhteessa globaaliin toimintaympäristöön esittäen soveltamiskohteita • tunnistaa keskeiset toimintatavat kestävän kehityksen edistämiseen itsenäisesti ja eri ulottuvuuksien näkökulmasta.

Opiskelija ottaa huomioon elinkaariajattelun periaatteet.

Opiskelija

Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää kiertotalouden periaatteen • tunnistaa tuotteen tai palvelun energia- ja materiaalitehokkuuden • määrittää jonkin tuotteen elinkaaren yleisellä tasolla
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää kiertotalouden periaatteen ja arvioi sen merkitystä • arvioi tuotteen tai palvelun energia- ja materiaalitehokkuuden • määrittää jonkin tuotteen elinkaaren itsenäisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää kiertotalouden periaatteen, arvioi sen merkitystä ja esittää kehittämismahdollisuuksia • arvioi tuotteen tai palvelun energia- ja materiaalitehokkuuden esittäen tarvittavia uudistamistarpeita • määrittää jonkin tuotteen elinkaaren ymmärtäen kokonaisvaikutukset.

Opiskelija pohtii ratkaisuja eettisistä näkökulmista.

Opiskelija

Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa työhön liittyviä joitakin vaiheita ja tilanteita, joihin sisältyy eettisiä valintoja • pohtii omien ratkaisujen vaikutusta eettisestä näkökulmasta yhdessä muiden kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa työhön liittyviä vaiheita ja tilanteita, joihin sisältyy eettisiä valintoja

	<ul style="list-style-type: none">• pohtii omien ja muiden ratkaisujen vaikutusta eettisestä näkökulmasta itsenäisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none">• tunnistaa monipuolisesti työhön liittyviä vaiheita ja tilanteita, joihin sisältyy eettisiä valintoja• pohtii ja analysoi omien ja muiden ratkaisujen vaikutusta erilaisten eettisten näkökulmien mukaisesti.